

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Asia: Suomen tuomariliitto ry:n lausunto rangaistuksen määräämistä koskevasta HE-luonnoksesta

Viite: VN/24201/2023

Rikoksen tekeminen osana rikollisverkoston toimintaa

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että rikoksen tekeminen osana rikollisverkoston toimintaa tulisi koventamisperusteeksi. Tämä kattaisi samanlaisia tekoja kuin järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa koskeva koventamisperuste, mutta sitä sovellettaisiin matalammin edellytyksin ja lievempiin tapauksiin. Tuomariliitto katsoo, että tällainen kaksivaiheinen malli, jossa ensin tutkitaan, onko rikos tehty osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa, ja sitten tutkitaan, onko rikos tehty osana rikollisverkoston toimintaa, voi heikentää lainsäädännön selkeyttä ja lainkäytön ennakoitavuutta.

Katujengissä toimiminen, voidaan ottaa huomioon voimassa olevan rikoslain 6 luvun 4 § nojalla rangaistuksen mittaamisessa ilman, että sitä varten on olemassa oma koventamisperusteensa.

Ehdotuksen määritelmät ja termit ovat lisäksi ongelmallisia laillisuusperiaatteen näkökulmasta, ja niitä pitää joka tapauksessa täsmentää.

Henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen tekeminen erityisen nöyryyttävällä tavalla

Tuomariliitto toteaa, että voimassa oleva rikoslain 6 luvun 4 §:n yleissäännös rangaistuksen mittaamisesta mahdollistaa jo nyt nöyryyttävän tekotavan huomioimisen rangaistusta määrättäessä.

Esitysluonnoksessa tunnistetaan ilmiö, jossa erityisesti nuorten tekemiin väkivaltarikoksiin ja ryöstöihin liittyy uhrin nöyryyttäminen tavalla, joka vahingoittaa uhrin kunniaa ja ihmisarvoa, mutta ei henkeä tai terveyttä. Tuomariliitto pitää esitysluonnoksessa valittua sääntelyvaihtoehtoa huonona, koska pistemäisten nimettyihin rikoksiin liittyvien uudistusten sijasta lainsäädännössä tulisi systematiikan turvaamiseksi keskittyä kokonaisuudistuksiin. Samoin valittu sääntelyvaihtoehto voi synnyttää vaativia osallisuus- ja tahallisuusopillisia arviointeja, joita ei ole esityksessä tuotu esille. Nämä ovat omiaan lisäämään prosessien kestoa ja siten aiheuttavat lisäkustannuksia. Esityksessä

ehdotettu sääntelyratkaisu olisi kuitenkin kattava siinä suhteessa, että ehdotettua koventamisperustetta voitaisiin soveltaa lähtökohtaisesti minkä tahansa henkeen, terveyteen tai vapauteen osittainkin kohdistuvan rikoksen yhteydessä.

Esitysluonnoksen perusteluissa on käsitelty kaksinkertaista kvalifointia ja sen suhdetta kunnianloukkauksirikokseen sekä erityistä raakuutta ja julmuutta koskeviin ankaroittamisperusteisiin. Tuomariliitto katsoo, että lain esitöissä olisi hyödyllistä analysoida erityisen raakuuden ja julmuuden ankaroittamisperusteiden suhdetta ehdotettuun koventamisperusteeseen. Koventamisperusteen soveltaminen voisi johtaa liian ankaraan lopputulokseen, jos teko on jo luokiteltu julmaksi sen nöyryyttävyyden perusteella.

Alaikäisen käyttäminen rikoksen tekemiseen

Esitysluonnoksessa ehdotetaan ainutkertaisesti tekoa, joka kytkeytyy toiseen saman rikosentekijän rikokseen, kriminalisoitavaksi. Tuomariliitto katsoo, että alaikäisen käyttämisen rikoksen tekemiseen säättäminen omana rikosnimikkeenä ei selkiyttäisi tai vahvistaisi välillisen tekemisen oppia. Tämä rangaistussäännös ei vaikuttaisi rikoslain 5 luvun 4 §:n soveltamiseen ja olisi ristiriidassa rikoslain systematiikan kanssa, jos se toimisi tosiasiallisesti koventamisperusteena. Päinvastoin erilliskriminalisointi lisää laintulkintaan liittyvää epävarmuutta muun muassa kilpailun sääntöjen kysymysten vuoksi.

Ulkomailla ongelmaan on puututtu muunlaisin säädöstekniikoin. Mikäli voimassa olevan lain säännöksiä ei katsota riittäviksi, sopivampi vaihtoehto olisi säätää siitä koskevasta koventamisperusteesta.

Muut huomiot

Esitysluonnoksessa todetaan, että tuomioistuinten kustannusvaikutusten ei oleteta olevan merkittäviä. Tuomariliitto huomauttaa, että työmäärän lisäys on kuitenkin merkittävä niissä asioissa, joissa esitetään vaatimus järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa koskevan koventamisperusteen soveltamisesta. Näytön vastaanottamiseen kuuluu usein kokonainen istuntopäivä, ja vaikka tällaisia vaatimuksia esitetään harvoin, työmäärän lisäys on silti huomattava.

Ehdotettuihin muutoksiin sisältyvien oikeudellisten kysymysten monimutkaisuuden vuoksi lainsoveltaminen pidentää myös tuomion kirjoittamiseen vaadittavaa aikaa ja aiheuttaa kustannuksia. Yksi istuntopäivä tarkoittaa useiden avustajien, syyttäjän ja tuomareiden työpanosta, mikä aiheuttaa merkittäviä kustannuksia valtiolle. On myös tärkeää huomioida mahdollinen yhteensopivuus EU:n järjestäytyneen rikollisuuden direktiivin kanssa, mikä tulisi selvittää asianmukaisesti.

Oikeusturvan antaminen edellyttää, että tuomioistuimilla on tehtävänsä hoitamiseen riittävät määrärahat, asianmukaiset henkilöstö- ja muut resurssit sekä toimitilat. Rikoslain yksittäisiin lukuihin tai säännöksiin koskevien säädösmuutosten taloudellisia vaikutuksia tuomioistuimiin on mahdotonta luotettavasti arvioida. Kaikissa uudistuksissa on siten huomioitava, että tuomioistuinlaitoksen resurssit vastaavat kaikissa olosuhteissa sille kuuluvia veloituksia ja tehtäviä. Pistemäisten nimettyihin rikoksiin liittyvien uudistusten sijasta lainsäädännössä tulisi systematiikan turvaamiseksi keskittyä kokonaisuudistuksiin.

Laki on ehdotettu tulemaan voimaan keväällä 2025, mikä tarkoittaisi jo kyseiselle vuodelle osoitettua lisämäärärahaa tuomioistuimille. Aikataulu ei ole myöskään perusteltu vankiloiden resurssien näkökulmasta.

Lausunnon valmistelu

Lausuntoa on valmisteltu Tuomariliiton oikeuspoliittisessa valiokunnassa ja hallituksessa. Lausunnon kirjoittamiseen ovat osallistunut: käräjätuomari Petteri Plosila.

Tuomariliiton hallitus on käsitellyt lausunnon:

Helsingissä 29.8.2024

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry

Tuuli Vänskä
puheenjohtaja

Minna Hällström
varapuheenjohtaja

Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry toimii tuomioistuinlaitoksen kehittämiseksi sekä sen merkityksen ja tuomarin riippumattoman aseman säilyttämiseksi yhteiskunnassa. Tuomarikunnanyhteisenä järjestönä Tuomariliitto valvoo ja edistää jäsentensä ammatillisia ja muita yhteisiä pyrkimyksiä.